

**OILADA BOLALARGA MILLIY TARBIYA BERISHDA SHARQ
MUTAFAKKIRLARINING QARASHLARI.**

**ВЗГЛЯДЫ ВОСТОЧНЫХ МЫСЛИТЕЛЕЙ НА НАЦИОНАЛЬНОЕ
ОБРАЗОВАНИЕ ДЕТЕЙ В СЕМЬЕ.**

**EASTERN THINKERS 'VIEWS ON NATIONAL EDUCATION OF
CHILDREN IN THE FAMILY.**

Xasanova Gulnoza Ilhom qizi

JDPI Maktabgacha ta'lim metodikasi o'qituvchisi

Xamrayeva Gavxar

Maktabgacha ta'lim yo'nalishi talabasi

Annotatsiya: Ushbu maqolada oilada bolalarga milliy tarbiya berishda sharq mutafakkirlarining qarashlari haqida so'z borgan.

Kalit so'zlar: Ruhiiy kamolot, ma'naviy e'tiqod, yuksak kamolot, barkamol inson, taraqqiyot omili, axloqiy fazilatlar, insonparvarlik g'oyalari.

Annotation: This article discusses the views of oriental thinkers on the national upbringing of children in the family.

Keywords: Spiritual maturity, spiritual faith, high maturity, harmonious human being, factor of development, moral qualities, ideas of humanity.

Аннотация: В статье рассматриваются взгляды мыслителей Востока на национальное воспитание детей в семье.

Ключевые слова: духовная зрелость, духовная вера, высокая зрелость, гармоничный человек, фактор развития, нравственные качества, гуманистические идеи.

Oilada komil inson haqidagi ta'limot insonni yuksak kamolotga yetishini ko'zda tutadi. Komillik bu – inson Yerda qilgan hamma ishlarining ma'naviy e'tiqod bilan sug'orilishidir. Bizning xalqimiz o'z madaniyatini va ma'naviyatida komil insonlarni voyaga yetkazishga katta e'tibor bergan. Buning natijasida asrlar davomida aql-u zakovatiga, qomusiy bilim va qobiliyatiga ega bo'lgan Az Zamaxshariy, Aburayhon Beruniy, Abu Nasr Forobiy, Abu Ali Ibn Sino, Al Xorazmiy, Amir Temur, Mirzo Ulug'bek, Alisher Navoiy, Bobur va Ogahiy kabi

komil insonlar yetishib chiqdi va olamga tanildi. Ular tufayli xalqimiz magʻrur yashadi, doimo hurriyat va erk sari intildi.

Abu Ali Ibn Sino oʻz hayoti va faoliyati davomida doimo ezgulikka intilgan. Uning nomi va asarlari hamisha tillardan – tillarga, dillardan – dillarga oʻtib yuraveradi. Inson komillikka intilar ekan, zinhor bu intilishning oxiriga yeta olmaydi. Shu bois, men komilman, kamolotga erishdim, degan odam xato qiladi. Inson oʻz faoliyati mobaynida, nuqson – u kamchiliklarni tushunib, tuzatib, ularni takrorlamaslikka harakat qiladigan kishi barkamol insondir. Bu haqda Alisher Navoiy shunday degan:

Noqis uldirkim, oʻzin komil degay,

Komil ulkim, nuqsin isbat aylagay.

Inson kamolotiga chek – chegara yoʻq. Muttasil kamolot sari intilmoq – taraqqiyot omilidir. Kishi umrini baland himmat bilan boyitmogʻi shart. Yuksak maqsadlar sari intilmoq, insoniyatga naf yetkazib yashashni hayotining mazmuni deb bilmoq – himmati balandlikdan nishonadir. Alisher Navoiy bu xususida bunday degan:

Birovkim, anga himmat oʻldi baland,

Erur olam ahli aro arjumand

Ani, anga mufliski yoʻq himmati,

Chu yoʻq himmati, yoʻq aning hurmati.

Navoiyning fikricha, yosh avlodni kamolotga yetkazish deganda, uni xalqparvar, bilimli, eng yaxshi fazilatlarga ega kishilar qilib yetishtirish anglashiladi. Bunda tarbiya yetakchi rol oʻynaydi, shu bilan birga, Navoiy tarbiya taʼsiriga beriluvchi, qobilyatli oʻquvchi bolalar boʻlgani singari, yomon xulqli bolalar ham borligini, ularni tuzatish mumkinligini aytadi. Bola shaxsining kamolotida tarbiyaning yuksakligini qayta – qayta taʼkidlaydi. Inson goʻzal xislatlari, yaxshi fazilatlar, nurdek pokiza umid – niyatlar bilan komillikka – kamolotga intilib boradi. Hayotning hamma achchiq – chuchugini, rohat – u azobini, mehnat – u mashaqqatini totib, bulardan namuna – yu ibrat olib, yashash va yaratish iqtidoriga erishadi; inson minglarcha yillar mobaynida boshidan kechirgan barcha tajriba –

saboqlaridan xulosa chiqarib, munavvar yo'lga chiqqan. Dunyoda insonga tuhfa etilgan aql ne'mati shunday qudratli kuchki u bilan odam o'zini istagan holatda tarbiya har qanday azob – mashaqqatni, har qanday yomonlikni, eng murakkab muammolarni ham aql ne'mati bilan yengadi va hal etadi. Ruhiy kamolot odam qalbida ezgulikkning yuksak koshonasini yaratadi. Avval salomlashib, keyin so'z boshlash o'zbek xalqiga "yaxshi", "yomon" deb baholanuvchi xulq namunalarini bilish, barchani "siz"lash, o'zidan katta va kichiklarni izzatlash do'stlik burchlarini bilish ustozlarni e'zozlash munosabatini bildiradi.

Ispaniyalik bir faylasuf olim butun umrini jahon xalqlarining urf – odatlarini, axloq – odobini o'rganishga, tadqiq qilishga bag'ishlagan ekan. Ittifoqo, o'sha olim bizni yurtimizga tashrif buyurib, Toshkent, Samarqand, Buxoroda bo'libdi. Yurtiga qaytib borgach: "Hozirgacha o'rgangan, tadqiq qilgan barcha ishlarimni o'n besh yoshlik o'zbek qizalog'ining o'rnidan turib, qo'lini ko'ksiga qo'yganchoy uzatishdagi odobiga, nazokatiga almashtirishga rozi edim", degan ekan. Biz shunday yuksak madaniyatli xalqning farzandlari ekanligimizdan har qancha faxrlansak arziydi, albatta. Darhaqiqat, xalqimiz azal – azaldan axloqiy fazilatlarga boy bo'lgan. Ota – bobolarimiz farzand o'stirar ekanlar, ularning xulq – atvorlariga, gap – so'zlariga, kishilar oldida o'zlarini qanday tutib, nimalar haqida fikrlashib, o'z maqsadlarini qanday so'zlar bilan tushuntirishlariga katta ahamiyat berishgan. Ular farzandlarining qo'rslik qilishi, kattalar suhbatiga aralashishi, nojo'ya ishlariga zinhor – bazinhor yo'l qo'ymaganlar. Bu narsalarga farzand tarbiyasining eng muhim tomoni deb qaraganlar.

Ibn Sino bolaning axloqiy tarbiyasi haqida bildirgan fikrlarida uy-ro'zg'or tutish masalalari xususida ham so'z yuritadi.

Mirzo Ulug'bek oila muhiti sog'lom avlodni yetishtirish fikrlari shundan iboratki, alloma uqtirishicha bolaning bilim olishiga bo'lgan qiziqishini, havasini oshirishda u tarbiyalanayotgan muhit muhim o'rinni egallaydi. Oilada ota-onalar o'z farzandlarining haqiqiy inson bo'lib kamol topishiga alohida e'tibor berishlari lozim.

Mohlaroyim (Nodirabegim) inson va tabiatiga nisbatan qarashlarida faqat shaxsiy tuyg‘u emas, balki yoshlar tarbiyasida milliy an‘analarning roli haqidagi fikrlari ham namoyondir. Nodiraning tarbiya haqidagi qarashlarida insonparvarlik g‘oyalari - adolat, insof, xalq manfaati muhim o‘rinni egallaydi.

Alisher Navoiy bobomizning “Sher bilan Durroj” hikoyasini oladigan bo‘lsak, bu hikoyani o‘qimagan o‘quvchi yoki talaba bo‘lmasa kerak. Hikoyadan qisqacha gapiradigan bo‘lsak, asosan o‘sha Durrojning bema’ni qiliqlari tufayli Sher o‘z bolasini har doim og‘zida olib ketayotganda uning oldidan tasodifan chiqib qolishlari natijasida o‘z bolasiga benihoya ziyon yetkazardi. Sher uni bir necha marta ogohlantirishiga qaramay, u baribir qilaverardi. Vaholanki, Durrojning aqlsizligi, tarbiyasizligi, barcha qiliqlari yakunda o‘z boshiga yetkizadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. R.A.Mavlonova, O.To‘rayeva, K. Xoliqberdiyev. Pedagogika. 4-nashri. T.: “O‘qituvchi”, 2011. – 315 b.
2. www.google.co.uz
3. Abdullayev V. A. O‘zbek adabiyoti tarixi. T.: - 1967. - 501 b.